

Ako Európania rozumejú demokracii a ako ju hodnotia:

Topline výsledky zo 6. kola
Európskej sociálnej sondy

ESS topline
výsledky
série

4
Problematika

Prístup k Európskej sociálnej sonde Údaje a dokumentácia

Európska sociálna sonda Európsky výskum Infraštruktúrneho konzorcia - ESS ERIC - poskytuje nespoplatnený prístup ku všetkým údajom a dokumentácii. Je možné prezrieť si ich a stiahnuť z webovej stránky: www.europeansocialsurvey.org.

Na uľahčenie prístupu k údajom v databáze (vrátane EduNet a NESSTAR) a ich využitiu, boli vyvinuté špeciálne postupy. Databáza je dostupná na stránke ESS.

EduNet

Vzdelávací nástroj Európskej sociálnej sondy EduNet bol vyvinutý pre využitie vo vyššom vzdelávacom procese. Poskytuje praktické príklady a cvičenia, ktoré sú navrhnuté tak, aby previedli používateľov výskumným procesom, od teoretickej problematiky až po interpretáciu štatistických výsledkov. Momentálne je dostupných osem tém, ktoré využívajú údaje z ESS.

NESSTAR

Analytický balík európskej sociálnej sondy (ESS) využíva NESSTAR - online nástroj na dátovú analýzu. Dokumentácia na podporu NESSTAR je dostupná na Nórskej službe spoločensko-vedných dát. (www.nesstar.com/index.html).

V demokratických spoločnostiach zohrávajú postoje ľudí významnú úlohu. Predstavujú to, v čo občania veria, čo chcú, čoho sa obávajú a čo uprednostňujú. Postoje sú ťažko merateľné, zostávajú často nevyjadrené a nie je možné ich vyvodit' zo samotného rozhodnutia vo voľbách. Takisto ich nemožno vytvoriť z prieskumu verejnej mienky, ktorá ponúka momentálny a nekomplexný pohľad na formovanie názoru. ESS ponúka detailný obraz verejného postoja a správania, ktorý využijú vysoko kvalitné vedecké metodické postupy a opätovné merania.

Výsledková séria ESS ponúka úvod do kľúčových problematik v európskych spoločnostiach. Prieskum je realizovaný poprednými akademickými odborníkmi v danej oblasti. Séria ponúka oveľa viac ako len prezentáciu údajov. Poskytuje odkazy na teóriu a detailne vypracovanú analýzu a jej cieľom je nielen informovať, ale aj inšpirovať ostatných k spracovaniu bohatého zdroja informácií.

Rory Fitzgerald

Riaditeľ ESS ERIC

Autori tohto vydania:

Mónica Ferrin je postdoktorandská výskumná pracovníčka na univerzite vo švajčiarskom Zürichu.

Hanspeter Kriesi je vedúci katedry komparatívnej politiky v Európskom univerzitnom inštitúte v talianskej Florencii.

Obaja boli členmi tímu, ktorý vypracoval dotazník (Questionnaire Design Team), v ktorom vytvorili modul „Chápanie a ohodnotenie demokracie Európanmi“. Ďalší členovia tímu boli:

Leonardo Morlino, LUISS, Rím, Taliansko

Pedro Magalhães, Lisabonská Univerzita, Portugalsko;

Sonia Alonsová, Univerzita v Georgetown, Katar;

Bernhard Wessels, Centrum pre výskum spoločenských vied (WZB), Berlín, Nemecko.

Ako Európania rozumejú demokracii a ako ju hodnotia:

Topline výsledky zo 6. kola Európskej sociálnej sondy

Mónica Ferrin a Hanspeter Kriesi

Úvod

Mnohí ľudia v Európe chápu demokraciu ako univerzálnu hodnotu a považujú ju za najlepší možný systém, ako zohľadniť preferencie obyvateľov. Zároveň, ale vznikajú obavy týkajúce sa výraznej nespokojnosti verejnosti s tým, ako demokracia naozaj funguje v mnohých európskych krajinách. Európska demokracia čelí vážnym problémom, ktoré by mohli byť príčinou narušenia dôvery ľudí v demokraciu, ako nástroja na riešenie vážnych problémov. Jedným z týchto problémov je globalizácia a následné narušenie sily európskych parlamentov v prospech nadnárodných organizácií ako Únia európskej spoločenskej sondy a globálne spoločnosti. Ďalším problémom je silná ekonomická kríza, ktorá zasiahla demokracie európskej sociálnej sondy v ostatných rokoch.

Práve v tejto súvislosti je nesmierné dôležité mať komplexný pohľad na postoj Európanov k demokracii. Veria Európania ešte stále demokracii? Ak áno, čo presne by podľa nich mala demokracia poskytovať? S ktorým prejavom demokracie svojej krajiny vyjadrujú nespokojnosť?

Až doteraz sme mali nedostatok presných informácií o postoji obyvateľov k demokracii v Európe. Nový typ otázok zaradený do šiesteho kola Európskej sociálnej sondy (ESS) ponúka možnosť riešenia týchto problémov.

Poskytuje novú skupinu ukazovateľov zameraných na posúdenie významu, ktorý Európania spájajú s chápaním demokracie a ako hodnotia demokraciu v ich krajine. Šieste kolo ESS prebehlo v 29 krajinách koncom roka 2012. Približne 54 600 štandardizovaných osobných rozhovorov v 29 krajinách poskytlo vzorky obyvateľov prostredníctvom Náhodného pravdepodobnostného výberu. Každá krajina si sama preložila dotazníky a zorganizovala prácu v teréne podľa normy, ktorú určil hlavný vedecký tím ESS.ⁱ

Správa predstavuje kľúčové zistenia pre zúčastnené krajiny.ⁱⁱ Sú to krajiny zo štyroch rôznych geografických oblastí: sedem západoeurópskych krajín: Belgicko, Francúzsko, Nemecko, Írsko, Holandsko, Švajčiarsko a Veľká Británia. Ďalej sú to severoeurópske krajiny: Dánsko, Fínsko, Island, Nórsko, Švédsko. Štyri juhoeurópske krajiny: Cyprus, Taliansko, Portugalsko a Španielsko a k nim geograficky pridelený Izrael a nakoniec dvanásť krajín strednej a východnej Európy: Albánsko, Bulharsko, Česká republika, Estónsko, Maďarsko, Litva, Poľsko, Slovinsko, Slovensko, Kosovo, Rusko a Ukrajina. Tieto krajiny sa veľmi líšia z pohľadu demokracie a takisto aj z pohľadu, do akej miery ich zasiahla ekonomická kríza. To nám umožňuje skúmať kedy a prečo by mohla byť podpora demokracia pod tlakom.

Demokracia - multidimenzionálny koncept

Hoci sa politickí teoretici a občania zhodli na tom, že demokraciu treba hodnotiť ako takú –samostatne, v oveľa menšej miere sa už zhodli na tom, aká by demokracia mala byť. Šieste kolo ESS zaoberajúce sa demokraciou je preto založené na multidimenzionálnom koncepte demokracie, ktorý čerpá predovšetkým z práce Morelina (2009) a Kriesiho (2013). Zobrali sme do úvahy názory, ktoré ľudia na demokraciu môžu mať. Tým sme rozšírili koncept demokracie a zahrnuli sme pojmy, ktoré siahajú za klasický liberálny demokratický model. Rozlíšili sme šesť dimenzií, ktoré majú za cieľ zachytiť rôzne zložky demokracie. (viď tabuľka č.1)

Prvé dva údaje uvedené v tabuľke zahŕňajú procesné prvky liberálneho demokratického modelu: volebný proces a ich zložky (volebná dimenzia) a garanciu ochrany občana voči svojvoľným rozhodnutiam vlády (liberálna dimenzia). Ďalšie dve dimenzie rozširujú klasickú definíciu demokracie tým, že pridávajú dva modely. Spoločenský model demokracie dopĺňa svojim obsahom pojem “demokracia” a dohliada na dosiahnutie určitých spoločenských výsledkov (napríklad zníženie nerovnosti), ako základnej črty demokratickej vlády (sociálny rozmer).

Priamy demokratický model je v rozpore s klasickým liberálnym reprezentatívnym modelom demokracie a obsahuje názor, že ľudia by mali mať právo na rozhodovanie (priamy rozmer demokracie). Posledné dimenzie uvádzané v tabuľke 1 predstavujú jasné spôsoby inštitucionalizácie demokracie. Celková dimenzia predstavuje rozsah, kam až siahajú demokratické práva. Či zahŕňajú všetkých obyvateľov alebo sú niektoré skupiny vylúčené. To sa predovšetkým týka Európy, kde imigranti predstavujú takmer 10% populácie. Reprezentačná dimenzia výrazne rozlišuje medzi väčšinovými systémami, v ktorých drží moc v rukách jedna strana a medzi proporčnými systémami, kde sa moc delí medzi niekoľko strán.

Pre každú z týchto subdimenzií boli v šiestom kole zaradené dve otázky, rozlišujúce dva rôzne aspekty týkajúce sa názoru respondentov na demokraciu. Jedna otázka zisťuje mieru dôležitosti, ktorú pripisujú každej zo subdimenzií demokracie, to znamená, význam ktorý pripisujú demokracii. Odpoveďou na druhú otázku respondenti posudzujú, či každá zo subdimenzií je súčasťou demokracie v ich krajine. Aby sa predišlo zmatku pri posudzovaní demokracie ako ideálu a demokracie fungujúcej v ich krajine, respondenti dostali najprv otázky týkajúce sa demokracie vo všeobecnosti a až potom hodnotili demokraciu svojej krajiny. Postoj k hodnotám sa meral na škále od 0 do 10, tak ako zobrazuje tabuľka č. 1 (s výnimkou troch hodnôt označených hviezdíčkou v tabuľke č. 1).ⁱⁱⁱ Z dôvodu priestorového obmedzenia, sa nasledujúca analýza sústreďuje na volebné, liberálne, spoločenské a priame hodnoty demokracie (okrem hodnôt označených hviezdíčkou).

Význam demokracie v Európe

Vo väčšine krajín Európskej sociálnej sondy je veľká viera v demokraciu (graf č. 2). V 24 z 29 krajín, ktoré sa zúčastnili šiesteho kola je priemerná hodnota kladného postoja k názoru - je dôležité žiť v krajine s demokratickým vládnym systémom - 8 (mierka je od 0 po 10). Výnimky sú Portugalsko, Česká republika, Litva, Ukrajina a Rusko. Avšak, zistil sa pomerne veľký rozdiel v názoroch medzi krajinami pri posudzovaní demokratických ideálov. Najvyššie hodnoty boli zaznamenané na Cypre (priemer=9,5) a najnižšie v Rusku (priemer 6,5).

Ako hodnotia Európania iné dimenzie a subdimenzie demokracie? Grafy č. 3 až 5 predstavujú priemerné hodnoty pripísané každému atribútu (okrem tých označených hviezdíčkou) zahrnutého v tabuľke č. 1 zodpovedajúcich volebným (graf č. 3), liberálnym (graf č.4) a spoločenským a priamym demokratickým dimenziám

Tabuľka 1: Dimenzie a subdimenzie demokracie

VOLEBNÉ DIMENZIE	
Konkurencia	Slobodné a regulárne voľby
	Rôzne ponuky strán
	Sloboda opozície kritizovať vládu
Vertikálna zodpovednosť	Retrospektívna zodpovednosť prostredníctvom volieb
	Odôvodnenie rozhodnutí vlády
Diskusie	Zúčastňovanie sa na politických diskusiách
Zodpovednosť	Zodpovednosť voči verejnosti*
	Zodpovednosť voči iným vládam Európskej únie

LIBERÁLNE DIMENZIE	
Pravidlo zákona	Rovnosť pred zákonom
Horizontálna zodpovednosť	Kontroly a hodnotenia vládnej moci prostredníctvom súdu
Práva menšín	Ochrana práv menšín
Sloboda vyjadrovania	Sloboda vyjadriť vlastný názor*
Sloboda tlače	Sloboda médií
	Dôveryhodnosť tlače

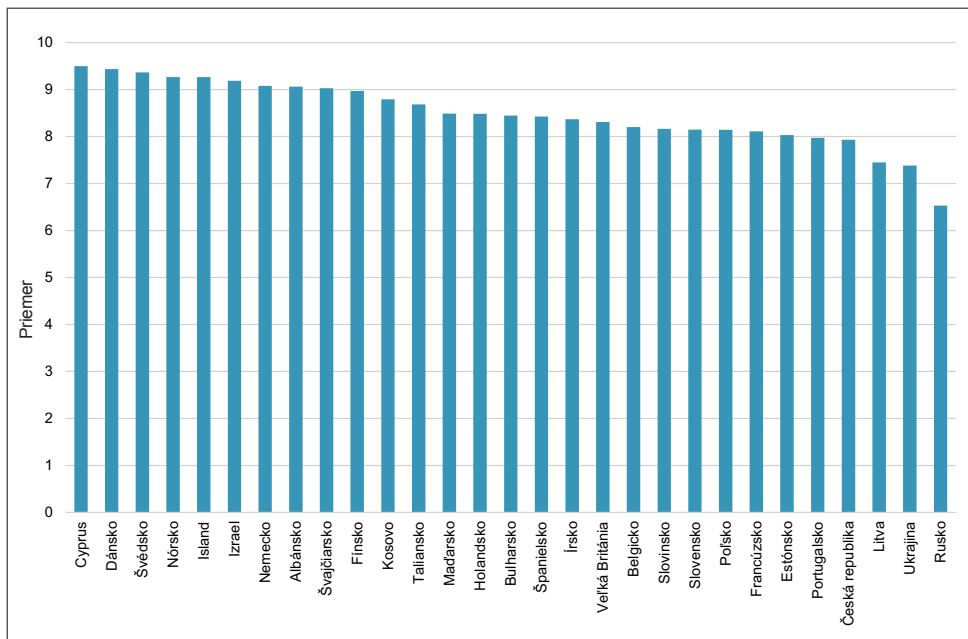
SPOLOČENSKÉ DIMENZIE	
Spoločenská spravodlivosť	Ochrana proti chudobe
	Znižovanie nerovnosti príjmov

PRIAME HODNOTY DEMOKRACIE	
Priama účasť	Účasť obyvateľstva prostredníctvom referenda

DIMENZIA INKLUZIVITY	
Inkluzivita	Inkluzivita práva účasti

TYP REPREZENTATÍVNEJ DIMENZIE	
Typ reprezentatívnej	Väčšinové verus pomerné/proporčné zastúpenie*

Graf č.2 Do akej miery je dôležité žiť v demokratickej krajine (0-10)

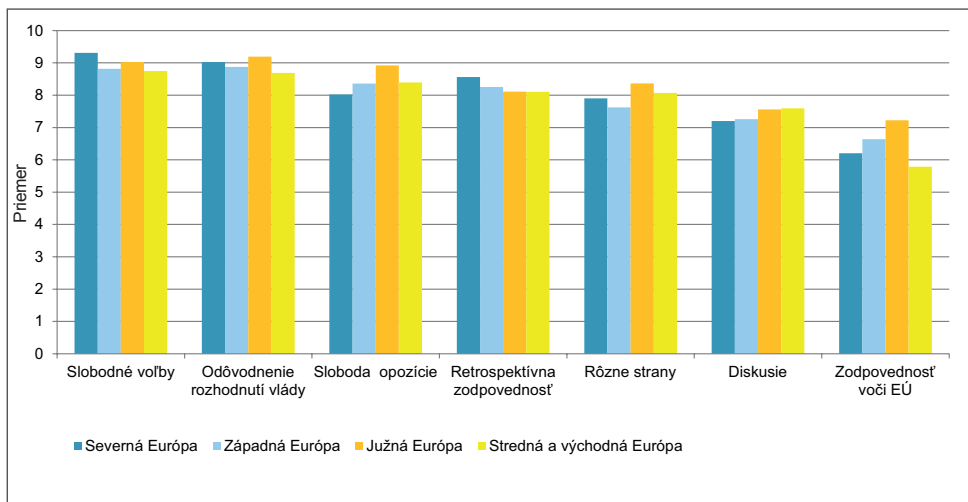

Zdroj: Európska sociálna sonda, 6. Kolo

Respondenti rozlišujú na základe skúseností medzi tromi hlavnými aspektmi demokracie, ktoré sa zhodujú s rôznymi modelmi demokracie v tabuľke č. 1. Na základe Mokkenovej škálovej analýzy dichotomických položiek, ktoré sme získali vyplnením pôvodnej 11-bodovej škály ako 1 a 0 podľa toho, či respondent považoval každú podpoložku za dôležitú podmienku pre demokraciu (10=1) alebo nie (0/9=0). Postoje možno empiricky zoskupiť do troch súhrnných ukazovateľov: ukazovateľ liberálnej demokracie (obsahuje prvky liberálnej a volebnej dimenzie na demokraciu), ukazovateľ spoločenskej demokracie (obsahuje dva prvky spoločenskej dimenzie) a ukazovateľ priamej demokracie (obsahuje jednu položku dimenzie priamej demokracie).

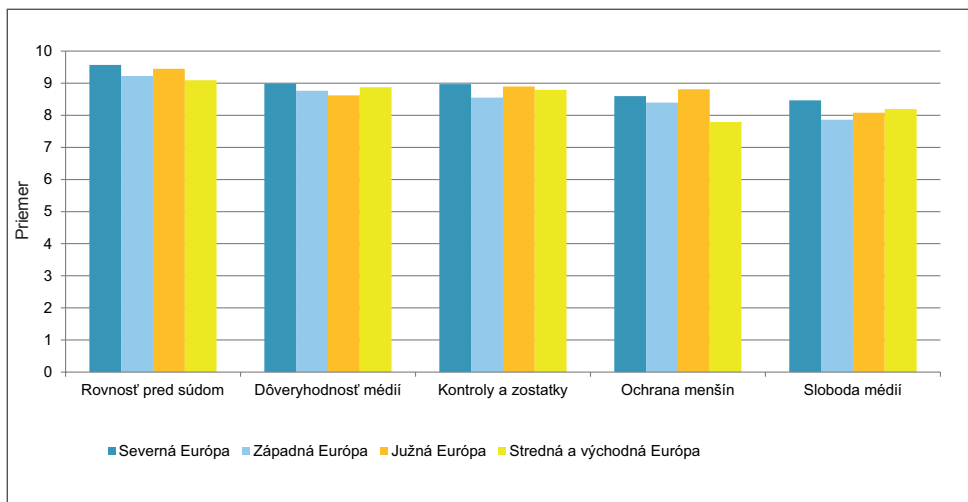
Názory Európanov na demokraciu sú hierarchicky zoradené. Pre Európanov sú niektoré zložky demokracie dôležitejšie ako ostatné. Nie každý vyžaduje demokraciu v rovnakej miere za každú cenu. Pre niektorých je podstatných len niekoľko aspektov demokracie, zatiaľ čo ostatní majú rozsiahlejšie požiadavky. Tí, ktorí považujú za dôležité len niektoré črty demokracie, sa v hodnotení demokratických princípov zhodli s tými, ktorí vyžadujú viacero demokratických princípov a tí pridali ešte ďalšie požiadavky demokracie. Napríklad, pri hodnotení 12 položiek zahrnutých v ukazovateli liberálnej demokracie väčšina respondentov, vrátane tých, s menšími požiadavkami na demokraciu, označili dve subdimenzie - rovnosť pred zákonom a slobodné a regulárne voľby, za podstatné pre demokraciu.

Graf 3: Priemerné hodnoty dôležitosti vo volebnom rozmere demokracie (0-10), podľa regiónov

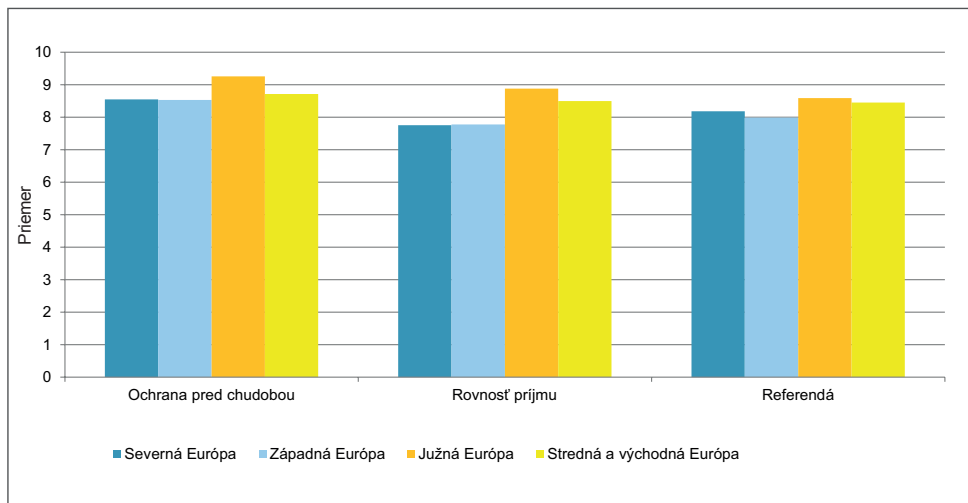
Zdroj: Európska sociálna sonda, 6. Kolo

Graf 4: Priemerné skóre liberálnych dimenzií demokracie (0-10), podľa regiónov

Zdroj: Európska sociálna sonda, 6. Kolo

Graf č. 5: Priemerné hodnoty spoločenských a priamych demokratických rozmerov demokracie (0-10), podľa regiónov

Zdroj: Európska sociálna sonda, 6. Kolo

Tí, ktorí od demokracie očakávajú viac, považujú za dôležité aj ostatné črty demokracie vrátane horizontálne zodpovednosti, odôvodnenie rozhodnutí vlády a dôveryhodnosť médií. Hierarchické zoradenie položiek zahrnutých v ukazovateli liberálnej demokracie je podobné vo všetkých krajinách. Združené analýzy všetkých 29 krajín prieskumu ESS radia „rovnosť pred súdom“ na horné priečky a „zodpovednosť voči EÚ“ na spodné priečky z pohľadu dôležitosti.^{iv}

V krajinách participujúcich na sonde ESS došlo k zhode v chápaní pojmu demokracia. Pojem zahŕňa tri rozdielne aspekty, ktoré reprezentujú ukazovatele liberálnej demokracie, spoločenskej demokracie a priamej demokracie. Avšak medzi jednotlivými krajinami došlo k rozličnému ohodnoteniu týchto aspektov z pohľadu dôležitosti. Graf č.6 zobrazuje rozdiely medzi priemernými hodnotami súhrnných ukazovateľov zistených v jednotlivých krajinách. Meral sa rozsah, do akej miery považujú respondenti subdimenzie

a v nich zahrnuté ukazovatele podstatné pre demokraciu. V niektorých krajinách je demokracia veľmi žiadaná. Dokazuje to považovanie prvkov všetkých troch ukazovateľov za podstatné.

Týka sa to predovšetkým Albánska, Cypru, Bulharska a Kosova. Na rozdiel od týchto krajín, Holandsko, Belgicko, Fínsko a Slovensko vyžadujú demokraciu oveľa menej a považujú tieto tri aspekty demokracie za menej podstatné. Uprostred sa nachádzajú krajiny ako Nemecko a Švédsko, v ktorých sú pre ľudí podstatné zložky indexu liberálnej demokracie, ale nie prvky napríklad indexu priamej demokracie. Avšak, podobné hodnoty každého indexu v mnohých krajinách naznačujú, že ľudia nevnímajú rôzne modely demokracie ako protichodné alebo alternatívne. Vnímajú ich skôr ako komplementárne.

Tabuľka č. 2 Ako Európania chápu demokraciu. Zoradenie subdimenzií považovaných za podstatné pre demokraciu.

UKAZOVATEĽ A PODCHARAKTERISTÍK	HIERARCHICKÉ ZORADENIE
--------------------------------	------------------------

LIBERÁLNY DEMOKRATICKÝ UKAZOVATEĽ	
Rovnosť pred súdom	1
Slobodné a regulárne voľby	2
Kontroly a bilancie vládnej moci	3
Odôvodňovanie rozhodnutí vlády	4
Dôveryhodnosť médií	5
Retrospektívna zodpovednosť prostredníctvom volieb	6
Ochrana práv menšín	7
Sloboda médií	8
Sloboda opozície kritizovať vládu	9
Rôznorodosť strán	10
Účasť na politických diskusiách	11
Zodpovednosť voči EÚ	12

INDEX SPOLOČENSKEJ DEMOKRACIE	
Ochrana pred chudobou	1
Znížiť nerovnosť príjmov	2

UKAZOVATEĽ PRIAMEJ DEMOKRACIE	
Účasť obyvateľov prostredníctvom referenda	1

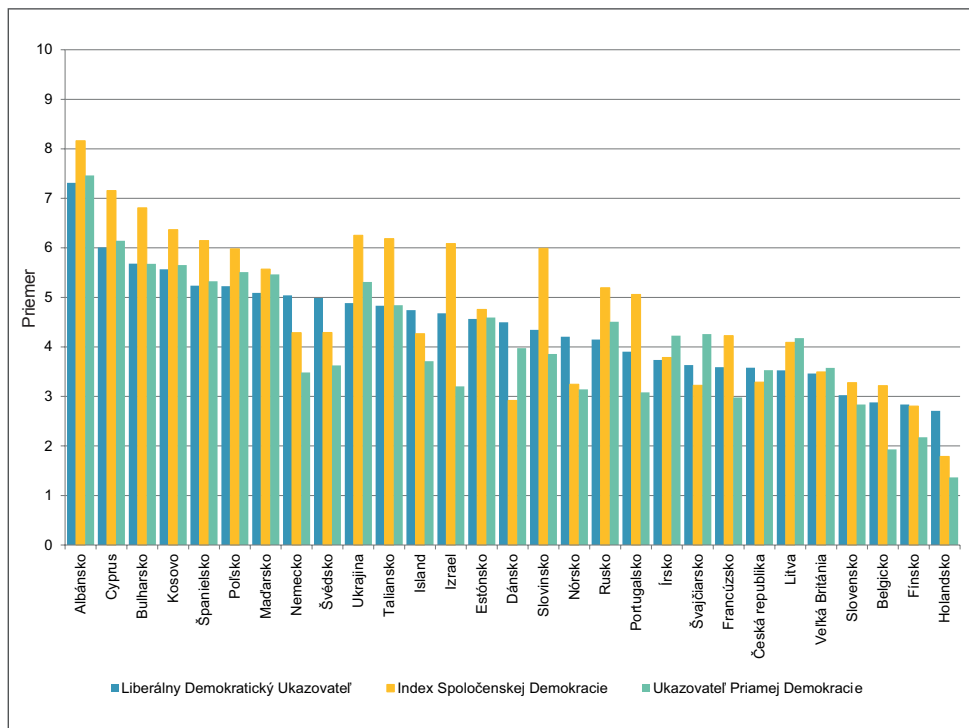
Zdroj: Európska sociálna sonda, 6. Kolo

Ako Európania hodnotia demokraciu

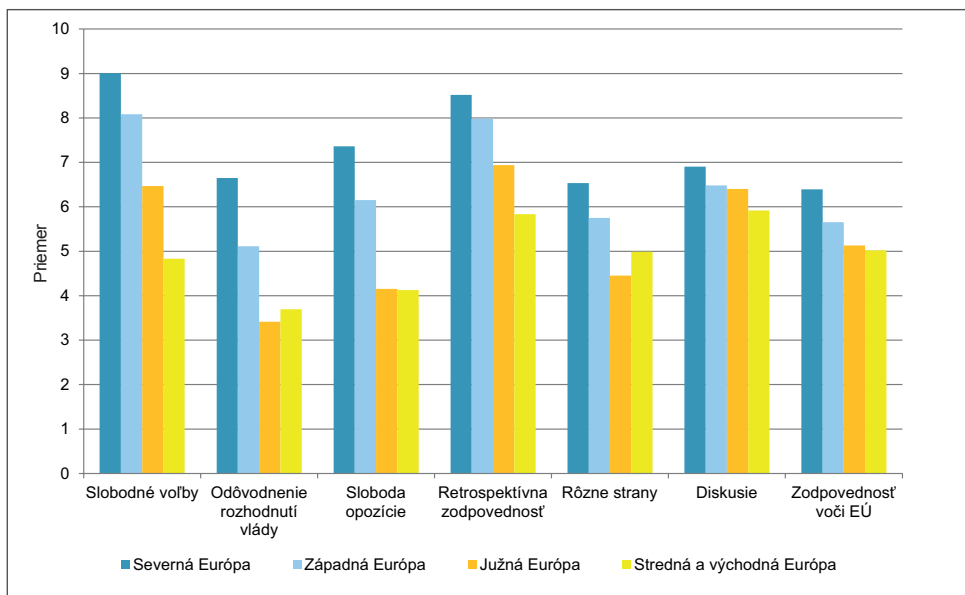
Pozreli sme sa už na to, aké sú názory ľudí na demokraciu chápanú ako ideál. Teraz sa pozrieme ďalej, aká demokracia v skutočnosti je, v porovnaní s týmto ideálom. Grafy č. 7 až 9 zobrazujú priemerné hodnoty rôznych subdimenzií demokracie v štyroch európskych regiónoch.^v Z prvého výsledku vyplýva, že hodnotenie situácie, ako ďaleko siahla demokracia v skutočnosti sú vo všeobecnosti oveľa nižšie ako hodnoty udávané pri hodnotení demokracie ako ideálu (graf č. 3 a č. 5).

Demokracia v Európe je za očakávaniami obyvateľov. Platí to predovšetkým pre všetky dimenzie spoločenskej a priamej demokracie. Vo všetkých štyroch častiach Európy sú liberálne a volebné dimenzie demokracie vo všeobecnosti hodnotené pozitívnejšie ako spoločenská a priama demokracia. Dve položky spoločenskej demokracie nedosiahli v hodnotí viac ako 6 bodov z 10. Položka týkajúca sa referenda v dimenzii priamej demokracie dosiahla priemerné skóre menej ako 6 bodov vo všetkých krajinách severnej Európy.

Graf 6: Priemerné skóre ukazovateľov dôležitosti (0-10) podľa krajín

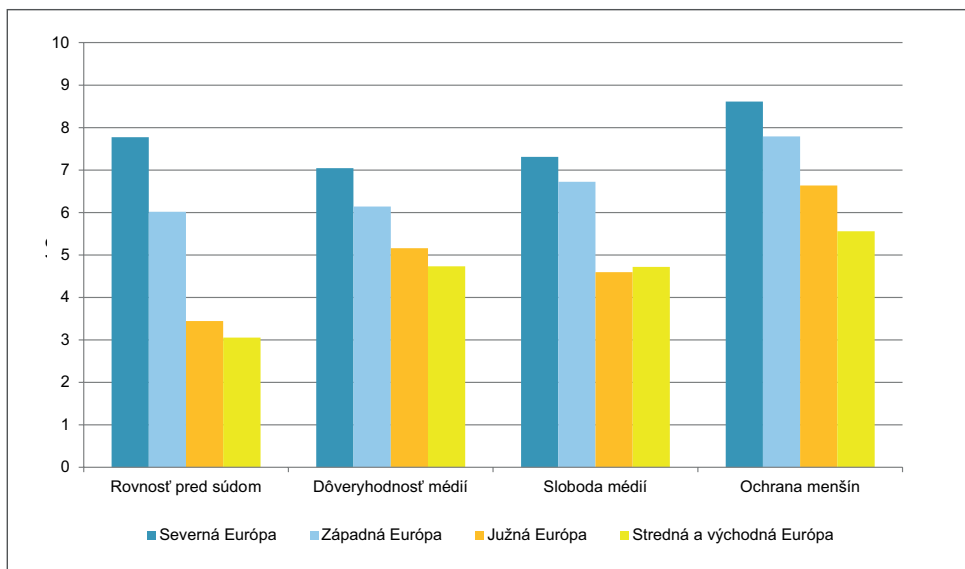

Graf č.7 Priemerné hodnoty volebnej dimenzie demokracie (0-10), podľa regiónov

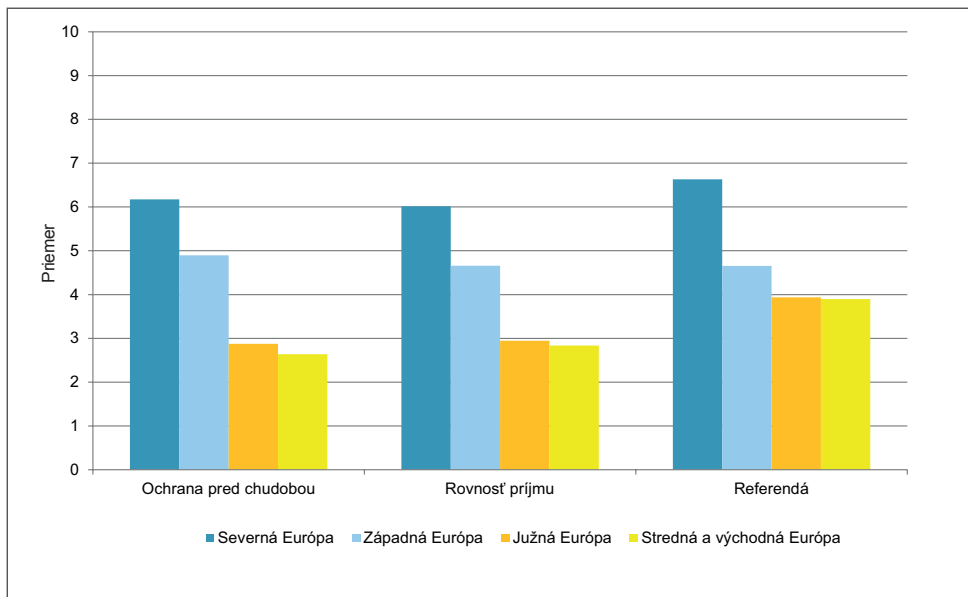
Zdroj: Európska sociálna sonda, 6. Kolo

Graf č. 8 Priemerné hodnoty liberálnej dimenzie demokracie (0-10), podľa regiónov

Zdroj: Európska sociálna sonda, 6. Kolo

Graf č.9 Priemerné hodnoty spoločenskej a priamej dimenzie demokracie (0-10), podľa regiónov

Zdroj: Európska sociálna sonda, 6. Kolo

Na grafoch č. 7 a 9 pozorujeme, že dochádza k rozdielom pri hodnotení naprieč Európou. Najspokojnejší s fungovaním demokracie sú obyvatelia severnej Európy. Nasledujú obyvatelia západnej Európy. Spokojnosť s demokraciou v južnej a strednej a východnej Európe zaostáva.

Graf č. 10 poskytuje viac informácií o tom, ako hodnotenia demokracie v Európe variujú. Na základe teoretického rozlišovania medzi liberálnou, spoločenskou a priamou demokraciou boli vytvorené tri celkové hodnotenia indexov. Skóre každého indexu poskytuje priemerné hodnoty subdimenzií, ktoré tvoria daný index.

Iba štyri krajiny udávali hodnotenie týkajúce sa liberálnej demokracie nižšie ako 5: Ukrajina, Rusko, Taliansko a Kosovo. To dokazuje, že väčšina obyvateľov európskych krajín je relatívne spokojná s hlavnými črtami volebnej demokracie a s fungovaním liberálnych demokratických inštitúcií, keďže tieto sú hodnotené viac pozitívne ako negatívne, hoci v niektorých krajinách sú pozitívne hodnoty nízke.

Index priamej demokracie a index spoločenskej demokracie nedosiahli vo väčšine krajín ani priemerné skóre 5. Keď vezmeme do úvahy, že tieto dve dimenzie sú medzi Európanmi považované za dôležité pre demokraciu, zisťujeme, že demokratické vlády neplnia očakávania verejnosti.

Vzťah medzi postojom k demokracii a úrovňou demokracie a ekonomiky v Európe

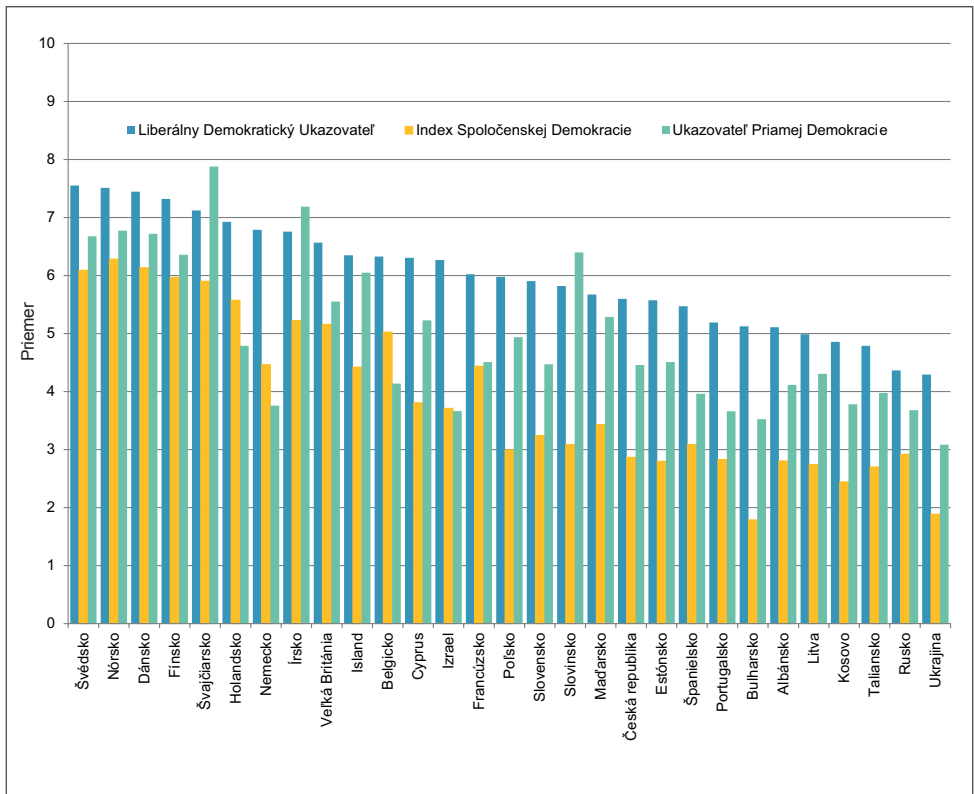
Ako navzájom súvisia postoje k demokracii zistené prieskumom ESS so stanovenou mierou demokratického prejavu? Predpokladali by sme, že očakávania a hodnotenia občanov závisia od toho, ako demokracia funguje v praxi. Hodnotenie demokracie je nevyhnutne spojené s úrovňou demokracie.

Navyše význam, ktorý ľudia pripisujú demokracii, teda to, čo očakávajú, že im demokracia prinesie, závisí pravdepodobne od nasledujúcej situácie: ľudia by možno od

demokracie očakávali viac, ak by demokracia dobre fungovala alebo ľudia by možno mohli mať vyššie nároky na demokraciu v menej vyvinutých demokratických krajinách, pretože vnímajú následky nedostatku demokracie.

Graf č.11 zobrazuje hodnotenie v prospech druhej hypotézy. Korelácia medzi názormi ľudí týkajúcich sa významu demokracie (liberálny demokratický index a súhrnné ukazovatele), ktorá bola zistená už spomenutým prieskumom ESS je negatívna ($p=-0,48$)^{vi}. Zdá sa, že verejnosť má väčšie nároky na demokraciu v krajinách s nižšou kvalitou vládnej moci, zatiaľ čo v krajinách s dobre fungujúcou demokraciou nároky klesajú.

Graf č.10: Priemerné hodnoty celkového hodnotenia

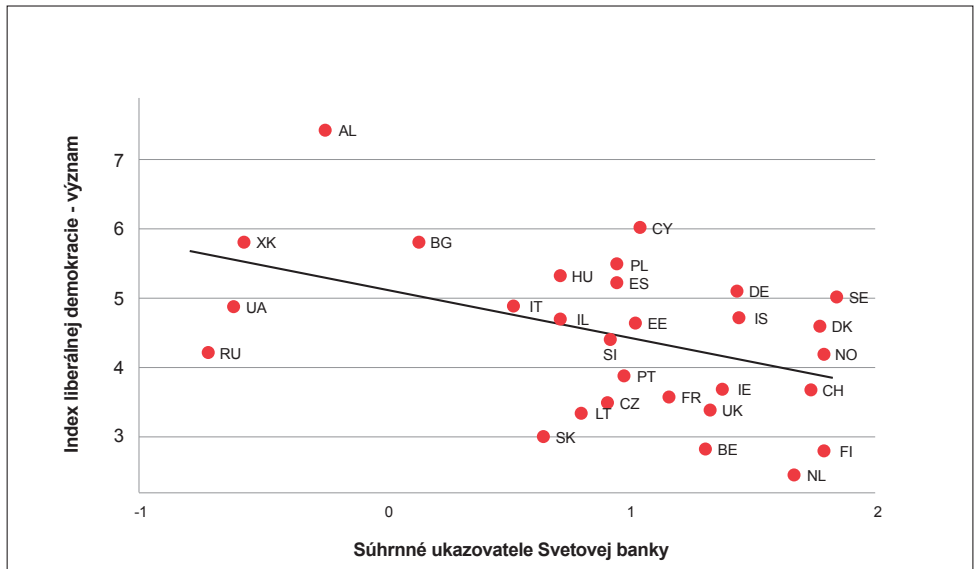
Ako sa predpokladalo, zistil sa pozitívny vzťah medzi stanovenými ukazovateľmi úrovne demokracie a osobnými hodnoteniami Európanov ich demokratického systému na indexe liberálnej demokracie (Graf č.12). Zhoda medzi nimi je nad 0,90, čo dokazuje, že verejnosť je spoľahlivý zdroj pre hodnotenie kvality demokracie a môže poskytovať plnohodnotný zdroj dodatočných informácií týkajúcich sa tých aspektov demokracie, ktoré je v danej krajine potrebné zlepšiť.

Očakáva sa, že hodnotenia ľudí týkajúce sa kvality demokracie v ich krajine sa budú zhodovať so skutočnou kvalitou demokracie, s pozitívnym hodnotením demokracie a so spôsobom, akým sa v ich krajine vládne, ak to prináša ekonomickú prosperitu (pozri Anderson a Guillory 1997).

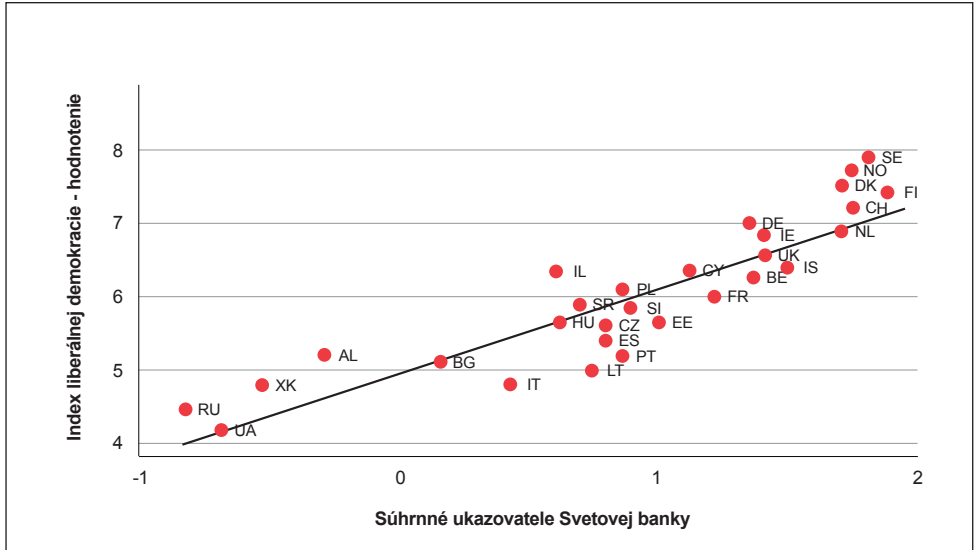
Graf č. 13 zobrazuje vzťah medzi ekonomickým nárastom (merané zmenou priemerného HDP nárastu v období 2005/08 - 2009/2012)^{vi} a hodnoteniami demokracie podľa liberálneho indexu demokracie v prieskume ESS. To potvrdzuje, že bol zistený pozitívny vzťah medzi kvalitou demokracie a hodnotením demokracie ($p=0,49$). Avšak, je zrejmé, že korelácia medzi tým, ako ľudia hodnotia demokratický režim a ukazovateľmi kvality ekonomiky je slabšia ako korelácia medzi hodnotením ľudí a stanovenými ukazovateľmi kvality demokracie.

Do akej miery fungujú demokratické inštitúcie v krajine je popri stave ekonomiky ďalší faktor, ktorý ovplyvňuje to ako verejnosť vníma demokraciu.

Graf č.11: Korelácia medzi významom, ktorý je pripisovaný demokracii (index liberálnej demokracie prieskumu ESS - význam) a úrovňou demokracie (ukazovatele Svetovej Banky hodnotiace kvalitu vlády)

Graf č. 12: Korelácia medzi hodnotením demokracie (index liberálnej demokracie prieskumu ESS - hodnotenie) a kvalitou demokracie (ukazovatele kvality vlády Svetovej Banky hodnotiace kvalitu vlády)

Zdroj: Európska sociálna sonda, 6. Kolo

Záver

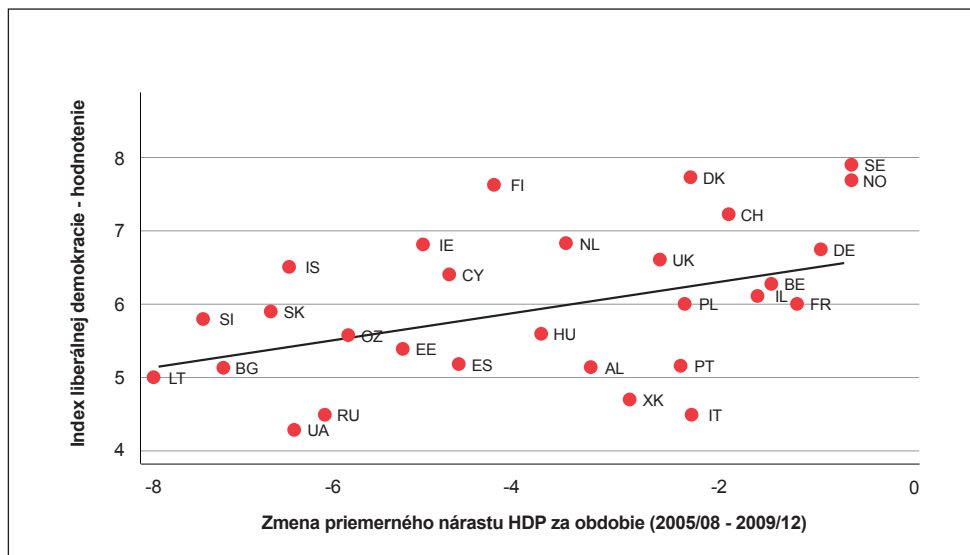
6.kolo sondy ESS o postoji k demokracii poskytuje jedinečný detailný pohľad na postoje Európanov k demokracii. Demokracia ako ideál má silnú podporu v takmer všetkých krajinách zúčastnených prieskumu ESS. Navyše verejnosť považuje za dosť dôležité splnenie procedurálnych požiadaviek slobodných a spravodlivých volieb ako aj rovnosti pred zákonom. Demokracia taktiež prináša spoločenské výsledky a príležitosti pre participáciu občanov.

Avšak význam, ktorý ľudia pripisujú demokracii a demokracia, ktorá v krajine vládne, sa medzi krajinami líši. Zistili sa rozdiely v atribútoch, ktoré ľudia považujú za dôležité pre demokraciu. Zatiaľ čo niektorí Európania

žiadajú obmedzený koncept demokracie – s dôrazom iba na niektoré procedurálne aspekty demokracie, napríklad slobodné a spravodlivé voľby sú považované za podstatu demokracie. Iní majú vyššie nároky na to, aká by demokracia mala byť. Tieto zahŕňajú rôzne teoretické modely demokracie: liberálny model, spoločenský model a priamy model demokracie.

6.kolo sondy ESS ponúka neoceniteľné a presné údaje o tom, ako Európania vnímajú demokraciu v ich krajine. Údaje naznačujú, že hodnotenia kvality demokracie v mnohých krajinách sú relatívne nízke, a že demokracia nedosahuje hodnoty očakávania. Zistenia ukazujú, že podrobný pohľad na hodnotenie občanov môže napomôcť identifikovať hlavné oblasti demokracie, ktoré potrebujú nápravu.

Graf č. 13: Korelácia medzi hodnotením demokracie (index liberálnej demokracie sondy ESS - hodnotenie) a stavom ekonomiky (zmena priemerného nárastu HDP za obdobie 2005/08 - 2009/12)

Zdroj: Európska sociálna sonda, 6. Kolo

Nakoniec, zistenia zo sondy ESS udávajú, že kvalita demokracie je dôležitejšia ako ekonomická situácia. To naznačuje, že nedávna ekonomická kríza nemusí mať nevyhnutne negatívne následky na demokraciu. Avšak s údajmi z jedného časového úseku by bolo predčasné záväzne hodnotiť budúcnosť týkajúcu sa dlhodobého vzťahu Európanov k demokracii. Úloha prieskumu ESS v monitorovaní budúcich zmien v postoji k demokracii má veľký význam.

Použitá literatúra

Anderson, Christopher J., a Christine A. Guillory. (1997) 'Political Institutions and Satisfaction with Democracy: A Cross-National Analysis of Consensus and Majoritarian Systems', *The American Political Science Review* 91 (1): 66. doi:10.2307/2952259.

Kriesi, Hanspeter., Lavenex, Sandra., Esser, Frank., Bühlmann, Marc., a Daniel Bochsler. (2013) *Democracy in the Age of Globalization and Mediatization*, Palgrave Macmillan. <http://cadmus.eui.eu/handle/1814/25382>.

Morlino, Leonardo. (2009) 'Legitimacy and the Quality of Democracy,' *International Social Science Journal*, 60 (196): 211–22. doi:10.1111/j.1468-2451.2010.01717.x.

Poznámky

ⁱ Ďalšie informácie o sonde sú dostupné na www.europeansocialsurvey.org, vrátane informácií o zúčastnených krajinách, veľkosti vzorky, dotazníkoch a odpovedi.

ⁱⁱ Analýza je založená na kompletnej vzorke 54 600 respondentov vo veku 15 rokov a viac. Projektové zaťaženie ESS bolo použité na analýzu krajiny a projektové a populačné zaťaženie sa použili na analýzu regiónov.

ⁱⁱⁱ Použili sme rôzne kritériá pre tieto tri položky z dôvodu ich odlišnosti : väčšinové versus proporcionálne zastúpenie, zastúpenie delegátom alebo poverenou osobou, sloboda vyjadrovania pre všetkých versus zrušenie slobody vyjadrovania pre neprijateľné názory.

^{iv} Dve položky, ktoré tvoria index spoločenskej demokracie sú hierarchicky zoradené. Dôraz sa kladie na ochranu pred chudobou, keďže veľa respondentov označilo túto položku za podstatnú a časť týchto respondentov označila zníženie platovej nerovnosti tiež za podstatnú. Index priamej demokracie obsahuje iba jednu položku, tam sa hierarchické zoradenie nevyužilo.

^v Respondenti nemali hodnotiť horizontálne poddimenzie (hoci to hodnotili v súvislosti s významom).

^{vi} Priemer šiestich súhrnných odhadov za rok 2012: Kontrola korupcie, výkonnosť vlády, politická stabilita, výkonná stabilita, pravidlo zákona, hlas a zodpovednosť, Zdroj: Celosvetové vládne indikatory (www.govindicators.org). Vyššie hodnoty znamenajú lepšiu vládu.

^{vii} Zmeny v priemernom HDP náraste (ročne %). Roky 2005-2008 v porovnaní s obdobím 2009 – 2012. Zdroj: Svetové indikatory rozvoja (<http://data.worldbank.org/indicator>).

O prieskume ESS

Európska sociálna sonda je dvojročný prieskum spoločenských postojov a správania, ktorý sa vykonáva až v 36 krajinách od roku 2001. Databáza obsahuje výsledky takmer 300 000 zrealizovaných rozhovorov, ktoré sú dostupné zadarmo. Celá sonda a s ňou súvisiaca dokumentácia vypracovaná ESS ERIC je všetkým zadarmo dostupná.

Témy prieskumu ESS:

- Dôvera inštitúciám
- Politická angažovanosť
- Spoločensko-politické hodnoty
- Morálne a spoločenské hodnoty
- Sociálny kapitál
- Sociálne vylúčenie
- Národná, etnická a náboženská identita
- Blahobyť, zdravie a bezpečnosť
- Demografické zloženie
- Vzdelanie a vzdelanosť
- Finančné okolnosti
- Okolnosti v domácnosti
- Postoj k blahobytu
- Dôvera v kriminálnu justíciu
- Prejavy a skúsenosti s ageizmom
- Štátne občianstvo, angažovanosť a demokracia
- Imigrácia
- Rodina, práca, blahobyť
- Ekonomická morálka
- Organizácia životného cyklu

Viac sa o ESS ERIC dozviete na www.europeansocialsurvey.org.

Viac o Úrovni európskeho blahobytu sa dozviete na špeciálne vytvorenej webovej stránke www.esswellbeingmatters.org.

Sledujte ESS na Twitter [@ESS_Survey](https://twitter.com/ESS_Survey)

Dajte lajk EuropeanSocialSurvey na Facebook-u

Táto publikácia dostala finančnú podporu od výskumného a inovačného programu Horizont Európskej Únie, pod grantovou zmlouvou 676166

Publikované Európskym spoločenským prieskumom ERIC
City Univerzity London
Northampton Square
London, EC1V 0HB
United Kingdom
+44 (0)20 7040 4901
október 2017
Pôvodný návrh Rapidity

Prieskum ESS bol zaradený do Európskeho výskumného infraštruktúrálného konzorcia v roku 2013. ESS ERIC má 14 členov a 2 pozorovateľské krajiny

Členovia:

Rakúsko, Belgicko, Česká republika, Estónsko, Francúzsko, Nemecko, Írsko, Litva, Holandsko, Poľsko, Portugalsko, Slovinsko, Švédsko, Spojené kráľovstvo.

Pozorovatelia:

Nórsko, Švajčiarsko.

Ostatné zúčastnené krajiny:

Dánsko, Fínsko, Izrael sa zúčastnili 7.kola.

Multi-národné poradenské skupiny Valného zhromaždenia sondy ESS ERIC sú Poradne skupiny a Rada vedeckého poradenstva. Hlavný vedecký tím zahŕňa GESIS, Mannheim; Univerzitu Pompeu Fabra v Barcelone; Holandský inštitút pre spoločenský prieskum/ SCP, Hág; Katolícku Univerzitu Leuven v Belgicku, Univerzitu v Ľublane, Národné koordinačné fórum zahŕňa ESS NCs zo zúčastnených krajín.

